

Notat til brug ved forsvarsministerens samråd i Forsvarsudvalget Torsdag den 28. januar 2016

Grønnedal -Gør problemet til en del af løsningen

Oprensning efter olieforureningen kan blive starten på forskningsaktiviteter på stedet

Omkring olieforureningen i Grønnedal er det Forsvaret, der har haft ansvaret for drift og vedligehold af Grønnedal fra 1951. Det blev først varetaget af Søværnets Bygningstjeneste. Senere overdraget til Forsvarets Bygningstjeneste, som senest er blevet til Forsvarets EjendomsStyrelse, forkortet til FES. De var ansvarlige for, at olietanke var sikret med alarmer, der virkede ved overfyldning, samt at de havde et underlag i form af en sump eller membran, der opsamler olie, hvis der alligevel er noget, der flyder over. Mig bekendt er det lov i Danmark og har været det i mange, mange år. Så det er jo tidligere, de skulle have haft travlt, nemlig med at forhindre den olieforurening, som nu koster samfundet en masse penge at rydde op. Men Forsvaret har haft knapt så travlt efter at skaden var sket.

Frem til 1990 var der i princippet kun olieforurening ved de 6 store olietanke langs Havnebakken. Olietanke fra amerikanertiden. Først omkring det tidspunkt blev man opmærksom på, at der var en betydelig olieforurening fra disse tanke - og formentlig noget ved elværket.

Frem til 1990 var der en form for fjernvarmeanlæg i hele stationsområdet, som udnyttede spildvarmen fra elværket. Det betragtes endnu i dag som en moderne forureningsfri opvarmningsmetode. På "Halvtolv" boligområdet i Grønnedal, var der ligeledes opvarmning med gas fra store gasflasker.

Den decentrale varmeplan

Men omkring 1990 besluttede man at gennemføre den "decentrale varmeplan", som betød, at man nedlagde fjernvarmen i en stor del af stationsområdet, samt sluttede med opvarmning med gas på "Halvtolv".

I stedet for fjernvarmeledninger blev der nu opsat 21 oliefyr fordelt over hele Grønnedals-området. Med 19 olietanke. Det er disse tanke, der så efterfølgende har givet anledning til miljøforurening i selve bygningsområdet i Grønnedal. Angiveligt på grund af overfyldning af olietankene, som kan have noget med håndteringen at gøre. Måske tankalarmer, der ikke virkede eller ikke var der. Samt et manglende underlag, som kunne opsamle olie, hvis det alligevel løb over. Olieforurening andre steder var ikke ukendt på det tidspunkt. Der var også lovgivning om det i Danmark og formentlig også i Grønland?

Hvem er det, der ikke har udvist ansvarlighed og rettidig omhu omkring professionel drift og vedligehold? Og har valgt en så forældet opvarmningsform og el-produktion?

Det skal nævnes, at 1990 var samtidig med, at man ved Nuuk startede på anlæg af vandkraftværket i Buksefjorden. Med vedvarende forureningsfri energi. Det var ikke noget man holdt hemmeligt. Det blev diskuteret i medierne gennem en årrække, inden det blev iværksat. Her kunne Forsvaret med fordel have været med på en lytter og investeret i en moderne fremtidsrettet teknologi som vandkraft i stedet for en opvarmningsmetode, der allerede var forældet, da den blev iværksat.

Mangel på rettidig omhu

Bryggerens elv løber gennem Grønnedal. Den kommer oppe fra Langesø, der med et vandspejl i kote 282m over havet giver en fortrinlig faldhøjde til et bynært vandkraftværk. Ved en foreløbige skrivebordsundersøgelser, som jeg har haft en norsk vandkraftekspert til at udarbejde, tyder det på, at der kan produceres omkring 4x så meget energi som Grønnedal brugte. Der skal dog udføres egentlig måling af den tilgængelige vandmængde.

Det må være en fordel for en militær organisation at have et vandkraftværk i baghaven, da det betyder forsyningssikkerhed, og at man ikke er afhængig af tilførsel af fossile brændstoffer udefra.

Havde man i 1990 startet opførelsen af et bynært vandkraftværk ved Langesø, kunne det være afskrevet 10 år senere, og man ville efterfølgende have haft gratis energi. Uden den betydelige miljøforurening, man har nu. Den slags overvejelser burde naturligvis have været med i VAK-rapporten fra 19. maj 2011, som var det ufuldstændige og fejlbehæftede beslutningsgrundlag for en flytning fra Grønnedal. For så vidt burde der også være indgået en landingsbane, der kunne tage STOL-fly og C-130 Hercules. Skitserne er lavet i flere omgange.

Nu har man fået et miljøoprydningsproblem, der langt overgår, hvad det havde kostet at anlægge et vandkraftværk og en landingsbane. Så der har manglet ansvarlighed og visioner.

Men her har forsvaret allerede ved "udlysningen" (dansk = udbud) fra 20. december 2012 til 1. april 2013 skudt sig selv i foden ved at stille krav om, at den der overtager bygningerne, samtidig skal overtage miljøoprydning efter Forsvaret. Helt uhørt og med det forventede resultat, at ingen naturligvis var interesserede. Man har ved sin fremgang ved udbuddet totalt forkludret forløbet fra starten.

Helt utrolig påhit. Og lige smart nok. Med selvstyret og Sermersooq kommune var det blot aftalt, at forsvaret skulle sætte opgaven med bygningerne i udbud. Jævnfør et referat fra et møde fra den 29. februar 2012. Man ville samtidig forhandle sig frem til en fordeling af udgifter til miljøoprydning mellem det danske og det amerikanske forsvar. Så derfor om igen uden krav om, at den, der overtager stedet, skal betale for miljøoprydningen efter forsvaret.

Forurening

At der er olieforurening i Grønnedal, er ingen hemmelighed. Enkelte steder er den betydelig. Men det er på ingen måde det samme som, at hele bebyggelsen skal rives ned. Heller ikke nødvendigvis de værst ramte huse. Forureningen i Grønnedal er ikke er værre end, at man skal vide, hvor den er.

Eller måle sig frem til den. Kun ganske få steder er den synlig i overfladen i form af oliefilm, og det er primært neden for de seks store olietanke.

Her er olien sivet uantastet, siden man blev opmærksom på den - i hvert fald siden begyndelsen af 90-erne. Det var i 1995 man regnede ud, at miljøoprydningen ville koste 100 millioner kroner. Hvorfor man opgav at flytte! Så man har efterfølgende haft 20-25 år i til "ikke at have travlt"!

Det skal nævnes, at FBE, Forsvarets Bygnings- og Etablissementstjeneste, i notat fra 24. september 2010 omkring miljøoprydningen (udleveret ved ønske om agtindsigt), oplyser, at der ved et udbud ikke skal beregnes omkostninger til camp (ved miljøoprydningen), da det forudsættes, at der under nedrivning/ jordhåndtering og monitering efterlades egnede faciliteter til beboelse og opbevaring af materiel i området.

Og i VAK-rapporten fra 19. maj 2011, Side 93, hvor VAK står for Værnsfælles Arktisk Kommando, kan man læse:

"Der er i beregningen for placering for Nuuk taget udgangspunkt i, at der i Kangillinnuit skal foretages en miljøoprydning. Rømning og eventuel nedbrydning af etablissementet i Kangillinnuit er ikke medtaget i beregningen, idet faciliteternes fremtid ikke er afklaret. Udgiften til miljøoprydning er estimeret til 33 millioner kroner."

Det er så sidstnævnte udgift, der er vokset til mellem 125 til 300 millioner kroner, hvad så den store forskel kan skyldes? Usikkerhed eller uenighed? Eller noget andet? Dog formentlig inklusiv nedrivning - gud forbyde det! At faciliteternes fremtid ikke var afklaret betød, at de i hvert fald i henhold til ovennævnte FBE-notat kunne bruges til Camp! Man havde nær sagt: Ja, naturligvis. Hvad ellers?

Er der nogen, der har haft for travlt med kuglerammen her? I 1995 kunne man i Sermitsiaq den 7. april læse, at en miljøoprydning i forbindelse med en flytning ville koste 100 millioner kroner, og derfor blev opgivet! De 100 millioner, der med den almindelig prisudvikling var blevet til 140-150 millioner kroner i 2011.

Måske var det i 1995, man skulle have startet med at have travlt? For hvorfor vente med en miljøoprydning til man flyttede?

Ny teknologi

Der sker dog heldigvis også udvikling inden for miljøoprydningsteknologi. Her er senest kommet den såkaldte EK-metode, udviklet af US Army Research and Development Center i samarbejde med et amerikansk specialistfirma Geosyntec Consultants, som i 2012 blev afprøvet i Danmark som første fuldskalaforsøg i verden i samarbejde med Niras i Allerød. Med meget stor international opmærksomhed. Nærmest overvældende. Med Region Hovedstaden som en meget tilfreds klient.

Afprøvet på oprensning af en giftgrund, hvor forureningen var forårsaget af klorerede opløsningsmidler. Men metoden skulle være lige så effektiv i forbindelse med olieforurening, tungmetaller etc.. I tillæg skulle den være billig! Og skånsom over for natur og landskab. EK står

for elektro kinetik og består i, at man sætter spænding på området, der skal renses. Den korte forklaring.

Hvis der for eksempel er forurening under et hus, så sætter man elektroder ned i jorden på hver side af bygningen og med spændingen vandrer næringsstofferne derhen, hvor man vil have bakterierne, der nedbryder for eksempel klor, eller olie eller andre forureningskilder, til at arbejde. Er afprøvet i lerjord ned til 25 meters dybde og skulle også virke i permafrost. Samt naturligvis ved moræne som i Grønne dal.

Derfor er det ikke nødvendigt at nedrive bygninger, blot fordi der er forurening under dem!

Og nu er det sådan at: "Amerikanerne har givet udtryk for, at de føler et medansvar med hensyn til miljøproblematikken og bygningerne, men at en konkret økonomisk ansvarsfordeling må afvente nærmere diplomatiske og juridiske drøftelser mellem det amerikanske og danske forsvarsministerium. Dette arbejde vil Forsvarsministeriet umiddelbart iværksætte, idet amerikanerne indledningsvist vil undersøge, hvorvidt amerikanske statslige institutioner har interesse i at overtage Grønne dal".

Det fremgår af ovennævnte mødereferat fra 29. februar 2012 mellem repræsentanter for forsvaret, selvstyret og Sermersooq kommune. Da det nu er et par år siden, kunne det være interessant at høre, hvor langt man er kommet med disse drøftelser? Og forsvaret arbejder jo hurtigt, læser jeg i en artikel på KNR fra 26. nov. 2015. Og i Sermitsiaq fra den 26. april 2013. Side 34 – 38.

Forskning

For at vende sorg til glæde, ville det være oplagt at invitere US Army Research and Development Center til i samarbejde med det amerikanske specialistfirma Geosyntec Consultants og sammen med Niras til Grønne dal og andre interesserede, for eksempel en uddannelsesinstitution, Artek-DTU, Asiaq/ Grønlands Forundersøgere etc., eventuelt internationale institutioner, og vupti har vi den første forskningsstation på stedet. Samt udvikling af kompetence på en intelligent og smart miljøoprydning, som der er stor international fokus og efterspørgsel på. I stort omfang også i Grønland og i det øvrige Arktis! Faktisk en enestående chance. Så tak for det, men så brug den da for pokker!

Og der er jo også plads og potentialer til andre forskningsaktiviteter i området.

For eksempel et gensyn med de franske forskere, der startede forskningsstation i Ivittuut i 2007 på grund af Grønne dals nærhed. Og fik installeret helt nyt udstyr i juli 2011, for så i august 2011 at modtage besked om, at Forsvaret nu flyttede. Selv om det var meldt ud i pressen, at en beslutning om eventuel flytning først ville blive taget i 2014. Nogen gange er hurtig lig med forhastet!

Så man må forvente, at der kommer mange besøgende til Grønne dal, og der bliver behov for de glimrende faciliteter, der er på stedet. Man gør altså problemet med olieforureningen til en del af løsningen. Og udviser ansvarlighed over for samfundets værdier. Rettidig omhu, som én af søens folk ville have sagt. Én der også interesserede sig for olie!

Jeg vil jo afslutningsvis nævne, at Forsvaret fortsat driver Christiansø ved Bornholm, selv om fortet blev nedlagt i 1856. Og det er også Forsvaret, der forhandler aftaler omkring sejlads til Christiansø, for at sikre forbindelsen. Så det er ikke altid, man har lige travlt. Og godt at der er nogen, der her passer på værdierne.

Men for at komme ud over de påståede juridiske problemer, der kunne være ved en overtagelse i Grønnedal og ny forurening i den forbindelse, så kunne forsvaret jo overdrage området til et udviklingsselskab, som de driver frem til en miljøoprydning på stedet er afsluttet og godkendt. Altså bruge Christiansø-modellen!

Statens salg af kryolitaktier i 1985 i forbindelse med den nærliggende tidligere kryolitmine i Ivittuut indbragte jo i øvrigt 700 millioner kroner, som var begyndelsen på Teknologifonden. Nogle af de penge kunne jo passende bruges i Grønnedal og Ivittuut til fremadrettet til at give stedet et nyt liv. De er jo indtjent blot fem kilometer fra Grønnedal. En brændstofafgift i Grønland kunne også være med til at støtte en finansiering, lige som man kunne forestille sig støtte fra olieselskaber.

Bygningerne skal bruges, og forsvaret har spildt alt for meget af vores tid med et håbløst udbud med klausul om, at den der overtager stedet også skal rydde op efter Forsvaret!

Havde forsvaret ikke forkludret udbuddet, men udført det, der var aftalt ved møde med selvstyret og Sermersooq kommune den 29. februar 2012, så var bygningerne på nuværende tidspunkt formentlig taget i brug af forskere, turister og uddannelsessøgende!

Med flytning fra Grønnedal deltager forsvaret ret beset i en decentralisering af bosætningen i Grønland. Det kan jo sammenholdes med at den nuværende regering i Danmark planlægger at udflytte 3900 statslige arbejdspladser til udkant Danmark. Blot med en forholdsmæssig større konsekvens i Grønland. Og at man her flytter den forkerte vej. Og derfor er det særlig vigtigt, at en ny anvendelse af området ved Grønnedal lykkes!

Husk i øvrigt: Grønnedal og Ivittuut er Verdenshistorie, Danmarkshistorie og Grønlandshistorie i særklasse!

Af Peter Barfoed Nuuk 25.01 2015